

Stranding van een levende Reuzenhaai (*Cetorhinus maximus*) te De Panne

Jan Haelters

Een levende haai op het strand!

29 oktober 2016. De eerste dag van de herfstvakantie. We verwachten geen strandingen, want het waait niet – windkracht 1 uit WNW. We verwachten wel wat waarnemingen: het is mooi weer, platte zee, en veel volk op het strand: ideaal voor het waarnemen van bijvoorbeeld zeehonden voor de kust. Plots, net na de middag, toch een onverwacht telefoontje van een wandelaar: er ligt een dier op het strand te De Panne, nabij de meest oostelijke slufte, en het leeft nog. Het is ruim 3 m lang en zwart. Een beetje doorvragen leidt ons naar een haai: verticale staartvin! Even later komen de eerste foto's binnen: het gaat onmiskenbaar om een Reuzenhaai (*Cetorhinus maximus*) (foto 2). De brandweer en een aantal vrijwilligers leveren grote inspanningen om het dier terug in het water te brengen: een moeilijke opdracht gezien het afgaand tij. Uiteindelijk lukt het, maar het dier heeft meer dan een uur droog gelegen.

Foto 1: Poging om de Reuzenhaai (*Cetorhinus maximus*) terug in zee te krijgen
(Foto Jan. Haelters)

Het dier blijft traag rondzwemmen in zeer ondiep water tussen het strand en de eerste zandbank, en het de brandweer, samen met vrijwilligers die in jeansbroek en zelfs bloot bovenlijf in het koude water staan, slagen er niet in om het dier tot *voorbij* die bank te

brengen. Frustrerend. Ook de assistentie van de kleine vaartuigjes van een lokale hengelsportvereniging baat niet. Het lijkt er op dat het dier niet *wil* wegzwemmen (foto 1). Mogelijk heeft het te lang op het droge gelegen, en is het te verzwakt, of hebben bepaalde ingewanden schade opgelopen. Iets meer dan een uur later ligt het opnieuw op het strand, nu definitief. Het is duidelijk: het dier is stervende, en kan niet meer gered worden – nieuwe pogingen om het in zee te brengen zijn nutteloos. Veel omstaanders verzoeken de aanwezige brandweer om toch nog pogingen te ondernemen, maar dat is zinloos: reddingswerkers zijn uitgeput, en het is duidelijk dat nieuwe pogingen tot niets zullen leiden.

De felle emoties over het fatale lot van deze pelagische vis, uiteindelijk verongelukt in verraderlijk ondiep water, moeten ook in een context geplaatst worden: als het niet lukt om het te redden, dan lukt het niet. Dieren sterven nu eenmaal – hoe jammer ook in dit geval van een prachtig, indrukwekkend dier. Voor andere soorten haaien halen we onze neus niet op wanneer ze op ons bord liggen. Een vergelijking met een dolfijn op het strand, een diersoort die we een hoge ‘intelligentie’ en ‘gevoelens’ vergelijkbaar aan die van de mens toekennen, gaat uiteindelijk ook niet op voor de Reuzenhaai. Deze haai heeft de kleinste hersenen tegenover zijn lichaamsgewicht van alle haaien, mogelijk door zijn nogal passieve planktonetende leefwijze (Kruska, 1988).

Op het strand wordt duidelijk dat de ‘3 meter’ een onderschatting is: het dier is ongeveer 5 m lang – een lengte die varieert naargelang de positie van de staart van het dier van 4,8 tot 5,2 m. De claspers (analoog met de penis) leren ons dat het een nog onvolwassen mannetje is. Tegen zonsondergang wordt het dier, dat dan net gestorven is, met een bulldozer van de gemeente van het strand weggenomen.

Onderzoek

Op 30 oktober werd het dier onderzocht door medewerkers van de Universiteiten van Gent en Luik, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en haaienspecialist Frederik Mollen. Het gewicht van het dier werd bepaald: 670 kg! In het spijsverteringsstelsel werd geen plastic aangetroffen, zoals vaak het geval bij deze planktonetende soort (Mollen, persoonlijke mededeling), en er waren geen herkenbare voedselresten aanwezig. Er werden stalen genomen van weefsels, parasieten werden verzameld, en de ogen werden bewaard voor eventuele leeftijdsbepaling. Analyses van de ooglenzen worden steeds vaker gebruikt voor het schatten van de leeftijd van haaien en zeezoogdieren (Garde et al., 2007). Een analyse van de ooglenzen van Groenlandse haaien (*Somniosus microcephalus*) toonde recent aan dat deze slome dieren van koud water vele eeuwen oud kunnen worden (Nielsen et al., 2016).

Reuzenhaaien in België

De Reuzenhaai is een zeldzame soort in Belgische wateren (Poll, 1947; Rappé & Eneman, 1988; Haelters & Mollen, 2007). Gevallen van strandingen zijn ons niet bekend, maar zijn er ongetwijfeld geweest doorheen de jaren. Zo worden recent in het Verenigd

koninkrijk jaarlijks een vijftal strandingen gemeld (Deaville, 2016). Op het moment van de stranding van de Reuzenhaai te De Panne zwom een tweede dier voorbij, richting Frankrijk – waarschijnlijk waren dus meerdere dieren in de buurt aanwezig. Van de soort is bekend dat ze soms in groep voorkomen. De dagen nadien was er nog wel wat ‘beweging’ op zee, en werden nog ‘Reuzenhaaien’ gemeld voor de kust; in vele gevallen ging het om zeehonden, en in één geval mogelijk om een Griend (*Globicephala melas*; niet bevestigd). Zeer dicht bij het strand te De Panne werd in 2012 een zeer jonge Reuzenhaai opgemerkt (Haelters, 2012).

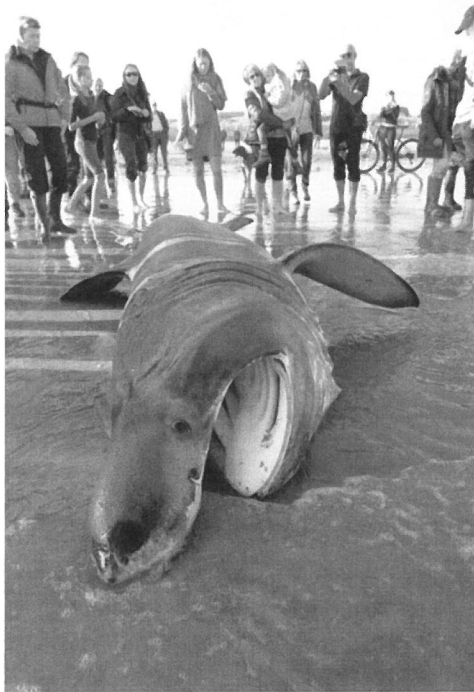

Foto 2: Reuzenhaai (*Cetorhinus maximus*) – De Panne 29 oktober 2016
(Foto Jan. Haelters)

Dankwoord

Dank aan Pascale De Groote voor de melding en het snelle doorsturen van de eerste foto's, dank aan de personen die het koude water trotseerden bij pogingen het dier te redden, dank aan de brandweer, de vissersvereniging Pannevissers, de gemeente De Panne, Jan Tavernier (fod DG5), Civiele Bescherming, Frederik Mollen, medewerkers

van UGent en ULg, en talloze andere personen en diensten die op één of andere manier tussenkwamen of assisteerden bij deze toch wel unieke stranding.

Summary

A living basking shark *Cetorhinus maximus* washed ashore on the beach of De Panne (Belgium) on 29 Octobre 2016. It was a young male, approx. 5 m long, with a weight of 670 kg. The species is a rare appearance in the southern North Sea in general and the Belgian maritime waters in particular. (GR)

Literatuur

- DEAVILLE, R. (ED.), 2016. CSIP Annual Report for the period 1st January – 31st December 2015. UK Cetacean Strandings Investigation Programme (CSIP). DEFRA. 76 p.
- GARDE, E., HEIDE-JOERGENSEN, M.P., HANSEN, S.H., NACHMAN, G. & FORCHHAMMER, M.C., 2007. Age-specific growth and remarkable longevity in narwhals (*Monodon monoceros*) from West Greenland as estimated by aspartic acid racemization. *Journal of Mammalogy* 88(1): 49-58.
- HAELTERS, J. & MOLLEN, F., 2007. Reuzenhaaien *Cetorhinus maximus* (Gunnerus, 1765) op de visveiling in België in 2006 en 2007. *De Strandvlo* 27(4): 94-102.
- HAELTERS, J., 2012. Een jonge reuzenhaai *Cetorhinus maximus* in het strandwater te De Panne. *De Strandvlo* 32(3): 80-82.
- KRUSKA, D.C., 1988. The brain of the basking shark (*Cetorhinus maximus*). *Brain Behavior and Evolution* 32(6): 353-63. DOI: 10.1159/000116562
- NIELSEN, J., HEDEHOLM, R.B., HEINEMEIER, J., BUSHNELL, P.G., CHRISTIANSEN, J.S., OLSEN, J., RAMSEY, C.B., BRILL, R.W., SIMON, M., STEFFENSEN, K.F. & STEFFENSEN, J.F., 2016. Eye lens radiocarbon reveals centuries of longevity in the Greenland shark (*Somniosus microcephalus*). *Science* 353 (6300): 702-704. DOI: 10.1126/science.aaf1703
- POLL, M., 1947. Faune de Belgique: poissons marins. Musée Royal d'Histoire Naturelle de Belgique, Brussel. 452 p.
- RAPPÉ, G. & ENEMAN, E., 1988. De zeevissen van België. Strandwerkgroep België: Oostende. 78 pp.

**Jan Britostraat 24
8200 Brugge**